

KONU I: TOPRAK DOSYASI

BAŞLIK I: CARGILL SÜRECİ

CARGILL UĞRUNA ANAYASA ÇİĞNENİYOR!..

Bursa Orhangazi'de tarım arazisi üzerine kurduğu fabrikasıyla ilgili yargının verdiği iptal kararlarını, hükümet nezdinde yürüttüğü lobi faaliyetleri ile aşmaya çalışan Cargill'e karşı, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri etkin biçimde mücadele veriyor.

TBMM'nin "kurtulması için" Anayasa'ya aykırı yasalar çıkardığı, Bakanlar Kurulu kararlarıyla çeşitli ayrıcalıkların getirildiği, hatta ABD Başkanı BUSH'un, Başbakan ERDOĞAN'ı telefonla arayarak "sorunlarının çözülmesi" için ricacı olduğu ABD'li Cargill şirketi, Türkiye'nin gündeminden hiç düşmüyor. Tarım arazileri üzerine tesis kuran Cargill'e af getiren düzenleme, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER, meslek odaları ve sivil toplum örgütlerinin tüm itirazlarına karşın, geçtiğimiz günlerde TBMM tarafından yasallaştırılırken, Cumhurbaşkanı SEZER Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açacağını bildirdi.

Türkiye'de 40 yılı aşkın süredir gıda, finans, hububat ve yağlı tohum ticareti ile çelik ticareti alanında faaliyet gösteren Cargill, Bursa Orhangazi'de tarım arazisi üzerine yasa dışı biçimde kurduğu ve işlettiği nişasta fabrikasına yönelik yargının iptal kararlarını etkisiz kılma çabasını sürdürüyor.

Bilindiği üzere, 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası", 3 Temmuz 2005 tarihinde TBMM'de kabul edilmişti. Yasa ile Cargill şirketi de içinde olmak üzere, 11.10.2004 tarihinden önce tarım arazilerini izin almadan amaç dışı kullanan yasa tanımazlara, metrekareye 5 YTL ödemeleri koşuluyla af getirildi. 5 Temmuz 2005 tarihinde, Cargill'in amaç dışı kullandığı araziye Özel Endüstri Bölgesi ilan eden 2005/8944 sayılı Bakanlar Kurulu kararı çıkartıldı. Bu karar ile Cargill amaçdışı kullanarak betonlaştırdığı tarım arazisini kullanmaya devam etmek için ödemesi gereken af bedelinden de kurtuldu. Böylece Amerika Başkanı'nın ricası da yerine getirildi.

Ancak bu karar üzerine açılan dava sonucunda; "kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları ifadesinin idari yargı yerince hukuka aykırılığı saptanarak iptal edilmiş planları kapsamadığı, geçerli sayılan planların hukuka uygun planlar olmadığı ve esasen hukuka aykırılığı belirlenmiş imar planlarının geçerli sayılması yolunda yargı kararlarını etkisiz kılacak yasal düzenlemelerin de yapılamayacağı" gerekçeleriyle, Danıştay 10. Dairesi tarafından 8.2.2006 tarihinde Cargill

Firmasının yatırım yapmasına olanak sağlayan Bakanlar Kurulu Kararının yürütmesi durduruldu. 19 Temmuz 2005 tarih ve 25880 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası'nın öngördüğü af süresi, 19 Ocak 2006 tarihinde sona ermişti. Danıştay 10. Dairesi iptal kararı verdiğinde, Toprak Koruma Yasası'ndaki 6 aylık süre dolduğu için, Cargill Şirketi, tesislerine yönelik af başvurusu da yapamadı.

Bunun üzerine harekete geçen Başbakanlık tarafından, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na gönderilen B.02.0.HUK.641.02S-2005-1666/3020 sayılı Nisan 2006 tarihli yazıda, Cargill firması yetkilileri ile Başbakanlık - Bakanlık Müsteşarlarının yaptığı toplantıda alınan kararlara atıf yapılarak; "Toprak Kurullarıyla ilgili maddesinde tanımlanan yetkinin tarım ürünü işleyen sanayiler için kullanılmaması, sivil toplum kuruluşlarının yanlış uygulamalar karşısındaki hukusal gücünün engellenmesi ve Geçici Madde 1 ile izinsiz yatırımlar için getirilen af süresinin uzatılması" istendi.

CARGILL'İ SAVUNAN VEKİL

Hemen ardından, ilk bakışta Cargill ile ilgisi anlaşılmayan Kanun değişikliği teklifi, Bursa Milletvekili Altan KARAPAŞAOĞLU tarafından 22/02/2006 tarihinde TBMM Başkanlığına sunuldu. TBMM Tarım Komisyonu'nda genişletilerek kabul edilen teklif ile Cargill ve onun durumundaki sanayi tesisleri ile kooperatiflere yasanın yürürlüğe gireceği tarihten itibaren 1 yıl daha süre verildi.

Oysa aynı Milletvekili, TBMM'nin 9 Şubat 1999 tarihli 51. Birleşimde yaptığı konuşmada, Cargill inşaatının devam ettiğini belirterek, "... fabrika yapılmakta, sanki, hukukî mercilerden, bu firmaya, siz merak etmeyen, siz yatırımınızı yapın, biz bu işleri düzeltiriz dercesine, büyük bir cesaretle yatırımlar yapılmaya devam edilmektedir... Bakınız, ülkemizde birtakım değerler, artık, yozlaşmaya başlamıştır; hukuka saygı kalmamıştır, çevreye saygı kalmamıştır, topluma saygı kalmamıştır. Evet, ülkemizin yatırıma ihtiyacı vardır, yatırımlar yapılmalıdır; ama, çevre tahrip edilmeden, insanların özgürlüklerine set vurulmadan bu yatırımlar yapılmalıdır" ifadelerini kullanmıştı.

Ardından devir değişmiş, iktidar partisi milletvekili olan KARAPAŞAOĞLU muhalefetteyken söylediklerinin tam tersini savunmuş, Cargill için af süresinin uzatılmasını teklif etmiştir. Bununla da kalmamış, TBMM

Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'nda, meslek odası başkanlarına "sataşma" cüretini de ortaya koymuştur. KARAPAŞAOĞLU'nun tutumu, siyaset yaşamındaki Makyevalist yaklaşımların en açık örneklerinden birini oluşturacak şekilde tarihe geçmiştir !..

Öte yandan Başbakan ERDOĞAN'ın 2006 yılı Ekim ayında gerçekleştirdiği ABD gezisinde Cargill yetkilileriyle görüşükten sonra, "Sorunun çözülmesini" istediği ve ilgili Bakanların Başbakanlıkta bir toplantı yaptığı iddiası da gazetelerde yer aldı.

Cargill'in üzerinde bulunduğu tarım arazisini Özel Endüstri Bölgesi ilan eden Bakanlar Kurulu kararının yürütmesini durduran Danıştay 10. Dairesi'ne karşı, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'na yapılan itirazın da reddedilmesinin ardından, yargı kararları uygulanarak, 20 Ekim 2006 tarihinde Cargill tesisleri kapatıldı.

Ancak Cargill şirketine af getiren 5557 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 23 Kasım 2006'da TBMM'de kabul edildi. Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin, kapatma kararına karşı verdiği yürütmeyi durdurma kararının ardından, Cargill şirketi (kapatıldıktan 47 gün sonra) 7 Aralık 2006'da yeniden faaliyete geçti. Aynı gün, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER, 5557 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un, Cargill'e af getiren maddesini Anayasa'ya aykırı bularak, düzenlemeyi bir kez daha görüşülmesi için TBMM'ye iade etti. Ancak, Cumhurbaşkanı'nın gerekçeleri dikkate alınmamış, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'nda meslek odaları ve sivil toplum örgütlerine söz hakkı verilmemiş ve Kanun, Anayasa'ya aykırılıklarına karşın 31.01.2007 tarihinde TBMM'de aynen kabul edilmiştir.

Özetlenen bu süreç, hükümet tarafından açıkça Cargill yatırımının kurtarılmasının amaçlandığını ortaya koymaktadır.

Cargill ile ilgili yaşanan süreçte tarım topraklarının korunması için büyük mücadele veren ODA'mızın, konuya yönelik basın açıklamalarını ilerleyen sayfalarımızda bulabilirsiniz.

MECLİS TUTANAKLARINDAN...

23.07.1998 TARİHLİ 127. BİRLEŞİM

BAŞKAN - Gündem dışı ilk söz, Bursa İli İznik çevresindeki çevre kirlenmesi ve sanayileşme konusunda, Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu'nun.

Buyurun Sayın Karapaşaoğlu. (FP sıralarından alkışlar)

MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) - Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; 9.12.1997 tarih 97/TY89 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararıyla, İznik Gölü kıyısında, en verimli tarım arazileri içinde verilen yatırım izniyle ilgili olarak söz almış bulunuyorum.

... Amerikan Cargill Firmasının, Anayasanın ilgili maddeleri dışında, 2683 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa aykırı hareket etmesi de ayrıca yatırımın durdurulması için en önemli sebeplerdendir. Arsanın bulunduğu bölge, 1/25.000 ölçekli İznik Gölü çevre düzeni imar planı içerisinde sulanabilen, tarımsal niteliği korunacak alan kapsamında kalmaktadır. 1993 yılında ihalesi yapılan ve 1998 yılı sonunda tamamlanması planlanan İznik İkinci Merhale Projesi, gölün, güney ve batısında kalan toplam 7 393 hektar arazinin sulu tarıma açılması çalışmalarına bugüne kadar büyük paralar harcanmıştır. Bu projenin uygulandığı bu arazi içinde ve en önemli noktasında Cargill Firmasına, Yüksek Planlama Kurulu özel izniyle verilen yatırım izninin derhal durdurulması gerekmektedir.

09.02.1999 TARİHLİ 51. BİRLEŞİM

MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) - Değerli arkadaşlarım, İznik Gölü çevresi, hepimizin malumları olduğu üzere, Türkiye'nin en verimli arazilerini barındırıyor. Ama, ne yazık ki, 20 nci Dönem içerisinde ve bilhassa 55 inci hükümet döneminde bu göl etrafına sanayi tesisleri kurma noktasında bir yarış başlatıldı.

... İznik Gölü kenarında, çevre bilincine ve Bursa 2020 Planına aykırı bir şekilde, Cargill adında bir firmanın, çevreyi kirletecek ve sulanabilir tarım alanları ve hatta İznik Sulama Projesinin başladığı ve bir kısım yatırımın da yapıldığı alan üzerinde büyük bir tesis kurmakta olduğunu, 23.7.1998 tarih ve 127 nci Birleşimde gündem dışı bir konuşmayla Yüce Heyetinize arz etmiştik. Aynı anda, 8 Temmuz 1998 tarihinde, Bursa 2 nci İdare Mahkemesinin 98/508 sayılı kararıyla da yürütmenin durdurulduğunu öğrendik ve bunu değerli heyetinize arz ettik. Ne yazık ki, bu karara ve halen hukukî tartışmalar devam etmiş olmasına rağmen, Cargill inşaatı devam etmekte, fabrika yapılmakta, sanki, hukukî mercilerden, bu firmaya, siz merak etmeyin, siz yatırımınızı yapın, biz bu işleri düzeltiriz dercesine, büyük bir cesaretle yatırımlar yapılmaya devam edilmektedir.

... Bakınız, ülkemizde birtakım değerler, artık, yozlaşmaya başlamıştır; hukuka saygı kalmamıştır, çevreye saygı kalmamıştır, topluma saygı kalmamıştır. Evet, ülkemizin yatırıma ihtiyacı vardır, yatırımlar yapılmalıdır; ama, çevre tahrip edilmeden, insanların özgürlüklerine set vurulmadan bu yatırımlar yapılmalıdır.